

YOSHLAR ISHSIZLIGI: ASOSIY OMILLAR VA YECHIMLAR

Jo'rayev Sherali Anor o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda yoshlar ishsizligining mavjud holati, uning shakllanishiga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillar, xususan, demografik o'sish, ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlik, hududlar bo'yicha iqtisodiy rivojlanish darajasidagi farqlar, yoshlarning kasbiy ko'nikmalari va tajribasining yetishmasligi kabi jihatlar chuqur tahlil qilingan. Shuningdek, so'nggi yillarda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan "Yoshlar daftari", "Yoshlar kelajagimiz", "Yoshlar tadbirkorligi" kabi dasturlarning yoshlar bandligini oshirishdagi o'rni va samaradorligi o'rganilgan. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan bog'liq yangi kasblarga bo'lgan talab ortib borayotgani, ammo yoshlarning zamonaviy raqamli ko'nikmalarining yetarli emasligi muammoning dolzarbligini yanada kuchaytirayotgani ko'rsatib o'tilgan. Maqolada muammoni bartaraf etish uchun ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, dual ta'limni keng joriy etish, yoshlarni startap va tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb qilish, hududlarda sanoat va xizmat ko'rsatish infratuzilmasini rivojlantirish kabi takliflar berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlar ishsizligini kamaytirish barqaror iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikka erishishda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Annotation: This article provides an in-depth analysis of youth unemployment in Uzbekistan, examining the major factors contributing to its formation, including demographic growth, the mismatch between the education system and labor market demand, regional disparities in economic development, and the lack of professional skills and work experience among young people. The study also evaluates the effectiveness of government programs such as "Youth Notebook," "Youth is Our Future," and "Youth Entrepreneurship," which aim to support youth employment and stimulate their involvement in economic activities. Additionally, the article highlights the increasing demand for digital professions in the context of the expanding digital economy, while many young people still lack the necessary digital competencies. Based on the research findings, several practical solutions are proposed, including modernization of the education system, expansion of dual education, promoting youth entrepreneurship and start-ups, and strengthening industrial and service infrastructure in the regions. The study concludes that reducing youth unemployment is essential for achieving sustainable economic growth and improving social well-being in the country.

Аннотация: В данной статье представлен углубленный анализ молодежной безработицы в Узбекистане, раскрыты основные факторы ее формирования, включая демографический рост, несоответствие между системой образования

и требованиями рынка труда, различия в уровне экономического развития регионов, а также недостаток профессиональных навыков и практического опыта среди молодежи. Рассмотрена эффективность государственных программ, таких как «Молодежная тетрадь», «Будущее молодежи», «Молодежное предпринимательство», направленных на повышение занятости молодых людей и стимулирование их экономической активности. Отмечено, что по мере развития цифровой экономики возрастает спрос на современные цифровые профессии, однако уровень цифровых компетенций у многих молодых людей остается недостаточным. На основе полученных данных предложены рекомендации по модернизации системы образования, расширению дуального обучения, развитию молодежного предпринимательства и стартапов, а также усилению промышленной и сервисной инфраструктуры в регионах. В заключение подчеркивается, что сокращение уровня молодежной безработицы является важнейшим условием устойчивого экономического роста и улучшения социального благополучия страны.

Kalit so'zlar: *yoshlar ishsizligi, bandlik, mehnat bozori, ta'lim tizimi, yoshlar siyosati.*

Keywords: *youth unemployment, employment, labor market, education system, youth policy.*

Ключевые слова: *молодежная безработица, занятость, рынок труда, система образования, молодежная политика.*

Kirish

Yoshlar ishsizligi har qanday davlatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim masalalardan biridir. O'zbekistonda aholining katta qismini yoshlar tashkil etganligi sababli mehnat bozori doimiy ravishda ishchi kuchi taklifi bilan to'lib boradi. Bu esa sifatli bandlikni ta'minlash, yoshlarning malakasini oshirish, kasbga yo'naltirish, innovatsion tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashni talab etadi. Mazkur maqolada yoshlar ishsizligining asosiy sabablari, mavjud holati, unga ta'sir qiluvchi omillar va muammoni hal etishga qaratilgan takliflar tahlil qilinadi.

Asosiy qism

O'zbekiston demografik tarkibiga ko'ra, yoshlar ulushi yuqori bo'lgan mamlakatlar qatoriga kiradi. Bu demografik ustunlik iqtisodiy rivojlanish uchun katta imkoniyat bo'lishi bilan birga, yoshlar o'rtasida ishsizlik darajasini oshiruvchi omil ham bo'lishi mumkin. Yoshlar ishsizligining shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p qirrali va ularni ijtimoiy-iqtisodiy, demografik hamda ta'lim tizimi bilan bog'liq omillar sifatida guruhlash mumkin. Birinchidan, yoshlarning mehnat bozoriga kirib kelishida tajriba yetishmasligi ishsizlikning eng keng tarqalgan sabablaridan biridir. Ko'plab ish

beruvchilar tajribali kadrlarga ehtiyoj sezgani bois, yangi bitirgan yoshlar o'z malakalarini amalda ko'rsatish imkoniga ega bo'lmayapti. Bu esa friksion va tarkibiy ishsizlikning kuchayishiga olib keladi. Ikkinchidan, ta'lim tizimi bilan mehnat bozori talabining to'liq mos kelmasligi muammo sifatida yuzaga chiqadi. Ba'zi oliy ta'lim muassasalarida o'qitilayotgan yo'nalishlar bozor talabidan ortda qolgan, ayrim sohalarda esa malakali mutaxassislar yetishmayapti. Natijada ayrim yoshlar o'z kasbi bo'yicha ish topishda qiyinchilikka uchraydi, bu esa ishsizlikning tarkibiy ko'rinishini kuchaytiradi. Uchinchidan, hududlar bo'yicha iqtisodiy rivojlanish darajasining farqlanishi ham yoshlar ishsizligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yirik shaharlar va sanoat markazlarida ish o'rinlari ko'proq bo'lsa-da, chekka hududlarda bandlik imkoniyatlari chegaralangan. Shu sababli yoshlar migratsiyaga majbur bo'ladi, ayrimlari esa vaqtinchalik ishsiz qoladi. To'rtinchidan, yoshlar o'rtasida zamonaviy raqamli ko'nikmalarning yetarli emasligi raqamli iqtisodiyot sharoitida jiddiy muammoga aylanmoqda. Hozirda mehnat bozorida IT, raqamli marketing, dizayn, dasturlash, elektron tijorat kabi yo'nalishlarga talab yuqori bo'lsa-da, ko'plab yoshlar ushbu ko'nikmalarga ega emas. Davlat tomonidan yoshlar bandligini oshirishga qaratilgan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. "Yoshlar daftari", "Yoshlar kelajagimiz", "Yoshlar tadbirkorligi" dasturlari doirasida kredit, grant, subsidiyalar ajratilishi, IT markazlarining tashkil etilishi, kasb-hunarga qayta tayyorlash kurslarining ko'paytirilishi yoshlar ishsizligini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, yangi sanoat zonalari, innovatsion texnoparklar, xizmat ko'rsatish markazlarining tashkil etilishi ham yoshlar uchun qo'shimcha ish o'rinlari yaratmoqda. Yoshlar ishsizligining oldini olish uchun bir nechta istiqbolli yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim. Avvalo, ta'lim tizimini mehnat bozori talablariga moslashtirish, zamonaviy texnologiyalar asosida o'qitish, dual ta'lim tizimini keng joriy etish zarur. Yoshlarni amaliyotga yo'naltirish, korxonalar bilan hamkorlikda stajirovkalar tashkil qilish, bitiruvchilarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish muhimdir. Bundan tashqari, yoshlar o'rtasida tadbirkorlikni keng targ'ib qilish lozim. Startap loyihalarni qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari berish, biznes reja tayyorlash bo'yicha treninglar tashkil etish natijasida yoshlarning o'zini o'zi band qilish imkoniyatlari kengayadi. Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, IT markazlar orqali bepul o'qitish, xalqaro sertifikat olish imkonini yaratish yoshlarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Xulosa

Yoshlar ishsizligi O'zbekiston uchun dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy muammo bo'lib, uni kamaytirish uchun tizimli yondashuv zarur. Yoshlarning tajribasizligi, malaka va ko'nikmalarning yetishmasligi, hududlar bo'yicha imkoniyatlar farqi va ta'lim tizimidagi nomuvofiqlik ishsizlikning asosiy sabablaridir. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan keng ko'lamli dasturlar yoshlar bandligini oshirishga sezilarli hissa

qo'shmoqda. Biroq, mehnat bozorining tez o'zgarayotgan sharoitida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, ta'limni modernizatsiya qilish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash kabi yo'nalishlarni kuchaytirish zarur. Ushbu chora-tadbirlar yoshlar o'rtasidagi ishsizlikni izchil kamaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5150-sonli qarori “Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularning bandligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida”. – Toshkent, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi. “Yoshlar bandligi bo'yicha yillik hisobotlar (2021–2024)”. – Toshkent, 2021.
4. Statistika agentligi. “Mehnat bozori ko'rsatkichlari” statistik ma'lumotnomasi (2020–2024).
5. Alimov R.X., Xolmo'minov B.J. Mehnat bozori iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
6. Jo'rayev Sh. Iqtisodiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
7. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. – Toshkent: Universitet, 2019.
8. Qosimova M.M. Yoshlar bandligi va mehnat bozorida raqobatbardoshlik. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
9. “Ijtimoiy Fikr” markazi. Yoshlar bandligi bo'yicha sotsiologik tadqiqotlar natijalari. – Toshkent, 2023.